

historiae Iasonis Cyrenaei sibi inspiratum ad scribendum, concepisset verbis ipsis Iasonis, quem supponimus auctorem non inspiratum. Hinc etiam concedimus non absolute repugnare, ut inspirarentur res et sententiae omnes, quae iam exstarent scriptae humanitus in aliquo libro undequaque veraci. Si deinde res illae omnes et sententiae inspiratae ad scribendum exprimerentur iisdem verbis, quibus usus erat auctor non inspiratus; in hac hypothese idem conceptus vel idem liber integer scriptus esset bis modo valde diverso, semel humanitus et iterum divinitus. Hoc vero licet ex ipsa notione inspirationis per se non repugnans, attamen si de libro integro agatur, fere ludicrum videtur, nec satis conciliandum cum divina maiestate et sapientia.

CAPUT II.

DE MODO QUO LIBRI INSPIRATI NOBIS INNOTESCUNT.

THESIS V.

De inefficacia argumentorum internorum ad demonstrandam inspirationem librorum.

« Nullo iure quidam Protestantes quoad libros novi Testamenti criterium tum positivum tum exclusivum ad dignoscendas Scripturas inspiratas collocarunt in munere apostolatus, quo scriptores fuerint insignes. Fallax pariter est argumentum, quo Protestantes alii eos libros omnes et solos, quos in sua ab Ecclesia defectione cum unicam fidei regulam conservarunt, tamquam divinitus inspiratos innotescere affirmant ex characteribus internis librorum, tum ex eorum doctrina scilicet et forma tum ex salutari in legentium animos efficacia. »

I. Ioannes David Michaelis (Introduc. in N. Testam. T. I. cap. 3.) hanc statuit doctrinam. a) Nemini Protestantium ex principiis suae Confessionis fas est appellare ad testimonium Ecclesiae sive praesentis sive antecedentis aut etiam apostolicae aetatis ad probandam inspirationem librorum sacrorum, quos suscipiunt velut unicam regulam fidei. Argumentum vero Protestantium ductum ex « sapore » et ex utilitate horum librorum inane est et inefficax ad

probendam inspirationem (1). b) De inspiratione librorum V. T. possumus certi esse ex testimonio Christi et Apostolorum; huiusmodi vero testimonium disertum nullum exstat pro inspiratione librorum N. T. c) Criterium validum pro inspiratione horum librorum unicum est, si sint scripti ab Apostolis. Unde inspiratio librorum N. T., qui ab aliis scripti sunt quam ab Apostolis, ut Evangelii Marci et Lucae, non potest demonstrari. d) Apostolos inspiratos fuisse vi muneris apostolici, a Michaelisio probatur argumentis, quae revocantur ad tria. α) Apostolorum munus et charisma est excellentius quam prophetarum; atqui prophetae erant inspirati; ergo inspirati erant etiam Apostoli. β) Christus promisit et misit Apostolis Spiritum Sanctum, ut doceret eos omnem veritatem. γ) Fides nostra ininitur doctrinae Apostolorum; ergo eorum scripta in quibus doctrina fidei ad nos pervenit, debent esse inspirata. Habebant a Christo potestatem legiferam; ergo eorum scripta quae continent doctrinam moralem, sunt inspirata (2). Tandem appendicis

(1) De his argumentis Protestantium ex interna librorum indole ductis paulo post agemus. Interim confessio Michaelisii non caret suo valore et acumine. In versione gallica ita est. « Une sensation intérieure des effets du St. Esprit et la conviction de l'utilité de ces écrits pour améliorer le cœur et nous purifier, sont des critères aussi incertains que le précédent. Quant à cette sensation intérieure, je dois avouer que je ne l'ai jamais éprouvée, et ceux qui la ressentent, ne sont ni dignes d'envie ni plus près de la vérité, puisque les Mahométans l'éprouvent aussi bien que les Chrétiens (haec valent de sensu fanatico pietistarum et aliorum entusiastarum); et comme cette sensation intérieure est la seule preuve sur laquelle Mahomet ait fondé sa religion, nous devons conclure, qu'elle est trompeuse. L'autre caractère est également insuffisant, puisque de pieux sentiments peuvent être excités par des ouvrages purement humains, par les écrits des philosophes ou même par des doctrines fondées sur l'erreur; et s'il était possible de tirer une conclusion de ces prémisses, les prémisses elles-mêmes sont incertaines, puisqu'on a l'exemple d'hommes souverainement méprisables, qui ont cru avoir atteint le plus haut degré de sainteté » (haec omnia vera sunt, si sistitur in mero sensibili affectu, et vera fides tamquam norma dirigens non praesupponitur).

(2) In verbis Christi Matth. XVI. 18. 19: « tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam... Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveris super terram,

instar subnectit argumentum ex 2. Pet. III. 16, qui locus iam non agit de munere et charismate proprio apostolatus, cui nostra cognitio inspirationis ininitatur; quatenus vero ex illo testimonio inspiratio librorum N. T. probetur, alibi videbimus.

Nisi sciremus, ad quas incitas Protestantes reiecta Traditione ex ipso suo fundamentali principio de Scriptura velut unica fidei regula redacti fuerint, videri posset Michaelis his argumentis non demonstrare inspirationem librorum N. T. sed ostendere voluisse, eam a Protestantibus nullo modo demonstrari posse; tam ea sunt inepta et a re prorsus aliena. Examinabimus criterium quod statuitur primum in suo sensu *affirmante*, deinde in sensu *excludente*.

1. Quod spectat affirmationem, munus apostolatus esse *criterium positivum inspirationis ad scribendum*, sequentia animadvertenda sunt. Inspiratio ad scribendum non secus ac donum prophetiae et inspiratio ad loquendum est charisma *gratis datum* non permanens per modum habitus, sed transiens per modum actus (cf. S. Th. 2.2. q. 171. a. 2.). Est autem inspiratio ad scribendum charisma distinctum tum a revelatione quae homini fiat immediate a Deo, tum ab infallibilitate ad revelationem seu voce seu scripto annuntiandam, tum etiam ab inspiratione ad loquendum, ut evidens est ex ipsa notione inspirationis ad scribendum superius demonstrata. Sane enim hisce omnibus positis, nondum habetur inspiratio ad scribendum; unde videmus multos prophetas et Apostolos, quibus illa charismata non deerant, tamen ad libros scribendos non fuisse inspiratos. Vicissim potest esse inspiratio ad scribendum citra revelationem strictissimo sensu dictam (supra th. III. n. I.), imo etiam citra missionem hominis inspirati ad revelationem simpliciter appellatam *voce et praedicatione* annuntiandam, et citra inspira-

erit solutum et in coelis: quibus Petri primatus super Ecclesiam Christi clarissime enuntiatur, de inspiratione autem librorum nulla est mentio, Michaelis illam significationem manifestissimam negat, hanc alteram intrudit. Haec scilicet est ars hermeneutica immunitis a praedictis, ut sensum obvium qui non congruit praedictis, tenebris involvant; sensum qui placet, confingant.

tionem *ad loquendum*. Quomodo enim probabitur, scriptorem e. g. libri Esther, quem et Protestantes in canone retinuerunt, necessario instructum fuisse aut omnibus illis donis aut eorum aliquo? Est ergo charisma inspirationis ad scribendum ita ab illis donis distinctum et separabile, ut nec in illis includatur nec ex illis consequatur.

Iam vero demonstrari potest et argumenta Michaelisii, si quid probant, demonstrant hoc unum, apostolatu secundum Christi institutionem propria fuisse et connexa charismata immediatae revelationis et infallibilitatis in praedicatione; nullum autem est argumentum, quo demonstretur ex Christi promissione et institutione muneri eidem essentiali seu cum illo necessario nexum fuisse charisma inspirationis ad libros scribendos. Nam a) sicut mandata omnia a Christo versante in terris facta Apostolis ad praedicationem referuntur, nullum autem ad scriptionem pertinet; ita eodem etiam pertinent promissa cum mandatis coniuncta, et ex his promissis charismata apostolatu essentialia (vide Tract. de Tradit. th. IV. V. VII.). Unde b) Apostoli qui sane omnes munere iniuncto fungebantur erantque instructi charismatibus cum eo nexis, non omnes tamen scripserunt libros inspiratos. Ergo c) ex charismate apostolatus sequitur quidem Apostolos, si doctrinam revelatam velent scripto proponere, fuisse infallibiles sicut in praedicanda ita in scribenda doctrina Christi; at ex munere apostolatus per se spectato non sequitur, ipsam scriptionem esse inspiratam; nec sequitur, *non potuisse* Apostolos scribere alia ad doctrinam Christi nihil pertinentia, in quibus non solum non inspirati, sed neque infallibiles essent. Ex *genuinitate* igitur libri apostolici sequitur quidem divinitas revelatae doctrinae, quae in eo proponitur, et infallibilitas in proponenda aut scribenda doctrina; non tamen per se consequitur, librum eo ipso, quod est genuinus et scriptorem habet Apostolum, esse *inspiratum* (cf. Tract. de Tradit. th. XXI. n. II.). d) Argumentum assumptum a Michaelisio ex inspiratione prophetarum, non est aliud quam petitio principii, si genuina habeatur notio inspirationis ad scribendum. Si enim dicuntur prophetae ad scribendum inspi-

rati fuisse ex ipso munere prophetico, hoc ipsum versatur in quaestione, dum negamus huiusmodi inspirationem essentialiter connexam esse cum munere sive prophetico sive apostolico per se spectato. Si vero *scriptio prophetica* in sensu biblico nominis dicitur scriptio inspirata, hoc utique verum est (supra th. II. n. II.); sed hoc charisma nulli muneris aut statui est alligatum. Idem enim quod de Apostolis novi Testamenti diximus, valet etiam de prophetis veteris Testamenti; fuerunt nempe multi prophetae, quin essent inspirati ad scribendum, et vicissim erant aut poterant esse scriptores inspirati, quin essent insigniti munere prophetarum. Hinc e) charisma inspirationis *extraordinarium* est non solum in comparatione cum successoribus eo, quod non esset ordinaria aliqua successione propagandum; sed etiam in comparatione cum ipso apostolatu, quatenus cum munere apostolico non erat necessario nexum. Propterea inspiratio libri etiam apostolici non certo innotescere potest, nisi de ea constet speciali testimonio fide digno; et siquidem liber proponatur *fide divina* credendus ut pertinet ad Scripturam inspiratam, nonnisi *testimonio divino* seu revelatione sufficienter constare potest de facto inspirationis. Neque enim fide divina creditur, nisi propter auctoritatem Dei revelantis.

Posset forte aliquis hanc doctrinam in dubium vocare eo quod inquisitio in auctoritatem canonicam seu inspirationem quorundam librorum N. T. e. g. epistolae ad Hebraeos, epistolarum quarundam ex septem sic dictis catholicis et Apocalypseos apud veteres scriptores coincidere videatur cum inquisitione in eorundem librorum apostolicam originem et genuinitatem, ita ut *positive* eo ipso haberentur libri inspirati, quod constaret eos habere auctores Apostolos; et vicissim *negative*, si liber non esset originis apostolicae, etiam de auctoritate canonica dubitaretur. Quin imo absurdum videtur fateri librum aliquem esse scriptum ab Apostolo, et tamen negare esse inspiratum.

At in primis falsum est, sensu *negativo* has duas quaestiones apud veteres habitas fuisse velut ita connexas, ut necessario ex negatione apostolicae originis sequeretur ne-

gatio inspirationis. Non enim deerant, qui dubitarent de scriptore epistolae ad Hebraeos sicut etiam Apocalypseos, utrum hic esset Ioannes Apostolus an alius Ioannes presbyter, quin ideo in dubium vocarent inspirationem. Et quis umquam nisi haereticus de inspiratione Evangelii Marci et Lucae ac libri Actuum Apostolorum dubitavit? In sensu deinde *positivo* non simpliciter ex apostolica origine inferebatur inspiratio; sed illa origo et genuinitas adhibebatur tamquam confirmatio *existentis Traditionis* de inspiratione libri, et ad removenda dubia *de hac existente Traditione*. Agebatur scilicet de libris qui, ut postea demonstrabimus, universali usu, consuetudine et lectione habebantur tamquam pertinentes ad *Scripturam sacram* ab Apostolis traditam. Si qui ergo hanc ipsam Traditionem apostolicam de aliquo libro tamquam *Scriptura sacra* in dubium vocabant, iis nihil magis pronum erat, quam ut valorem existentis consuetudinis et usus Ecclesiarum infirmare conarentur dubiis excitatis de ipsa libri genuinitate, vel ut orto iam dubio de valore existentis Traditionis etiam dubitaretur de genuinitate libri. Imo aliquando non simpliciter libros abiudicabant scriptoribus Apostolis, sed eos adtribuebant impostoribus haereticis, ut Apocalypsim Cerintho; ex quo sane consequens fuisset, eam non esse inspiratam. Status igitur controversiae is erat, ut valor existentis Traditionis, qua hi libri transmissi erant tamquam *Scriptura sacra*, impugnaretur suspicione, quod libri essent supposititi. In his ergo rerum adiunctis merito Patres vel diserte vel implicate ita argumentari poterant: hi libri quos Ecclesiae acceperunt et retinent ut *Scripturam sacram*, sunt scripti ab ipsis Apostolis, non autem sub eorum nomine irreperunt in Scripturas Ecclesiarum; ergo ea *Traditio* Ecclesiarum est legitima et suum retinet valorem. Quae argumentatio non simpliciter et generatim tamquam per consequentiam intrinsecus necessariam ex apostolica origine concludit ad inspirationem librorum; sed ex apostolica origine librorum confirmat valorem Traditionis, qua traditi sunt tamquam libri inspirati. Praeterea utique semper viguit communis persuasio instar principii, quod nulli Apostolorum libri scripti exstant vel certe nulli

traditi sunt Ecclesiae nisi inspirati. Hoc autem erat testimonium non velut *de rei essentia* ex ipsa natura apostolatus, sed velut *de facto historico* ex Traditione consensu ecclesiastico confirmata.

2°. Multo absurdus et sane haereticus est Michaelisii criterium sensu *excludente*, quod nulli libri N. T. probari possint inspirati, nisi qui scripti sint ab Apostolis. Charisma enim extraordinarium inspirationis ad scribendum nulli muneri aut conditioni personarum est alligatum, sed si ullo alio maxime hoc dono, quamdiu revelatio non est completa, « Spiritus ubi vult, spirat. » Sicut ergo ex nullo munere, quo scriptor functus sit in Ecclesia, potest demonstrari libri inspiratio; ita etiam muneris sive apostolici sive cuiusvis alterius defectus nihil obest demonstrationi, quae aliunde ex divino scilicet testimonio et revelatione petenda est.

II. Facile intellexerunt Protestantes, suum principium fundamentale de verbo scripto velut immediata locutione Spiritus Sancti, et de Scriptura velut unica regula fidei consistere non posse, nisi de inspiratione Scripturarum quas in suo canone retinuerunt, certo constet, et nisi de ea constet ex aliis fundamentis quam ex Traditione apostolica per Ecclesiam catholicam conservata et declarata. Ut ergo a necessitate reperiendi *testimonium praeter Scripturas*, quo de earundem inspiratione constaret, aliqua ratione se expedirent, quia viderunt illud testimonium nullum esse posse nisi in Traditione conservata et declarata per successionem apostolicam in Ecclesia catholica, receperunt se ad argumenta et criteria ipsis libris canonicis interna, ex quibus eorum divina origo et inspiratio innotesceret. Distingunt autem criterium triplex, a) *historicum* quod constituunt in miraculis et prophetiis in Scriptura comprehensis; b) alterum quod ipsi appellant *internum*, et quod melius dici posset *dogmaticum*, collocatum in sanctitate, sublimitate, et consensione doctrinae hisce libris contentae; c) aliud quod dicunt *empiricum*, quodque repetunt ex miris effectibus, quos animi legentium ex vi et efficacia verbi Dei experiantur (vide Card. Wiseman De praecipuis doctrinis Ecclesiae catholicae

Lect. 2^a). Addunt aliqui d) quod possumus dicere argumentum *aestheticum*, coniungendum cum criterio *dogmatico*, illudque ponunt in sublimitate et simplicitate dictionis. Atqui vel obiter inspicienti evidens est, argumenta haec omnia non posse constituere principia ex quibus, sive generatim spectentur sive singula examinentur, legitime inferatur, libros eos omnes et solos esse divinitus inspiratos.

1°. Spectemus ea *generatim*. Ut ex huiusmodi characteribus certo innotescat librorum inspiratio, a) constare debet, harum notarum non posse esse aliam causam quam inspirationem. Atqui hoc falsum est vel certe demonstrari et a nobis sciri nullo modo potest. Pone enim librum continere doctrinam revelatam, et iam nulla amplius inveniri potest ratio, cur illis omnibus notis liber humanitus scriptus insignis esse nequeat, ut apparet facile tum ex ipsa rei natura tum ex multis libris sanctorum auctorum minime inspiratis. b) Vel characteres enumerati omnes simul sumpti et quatenus insint gradu eminenti, dicuntur tamquam effectus demonstrare inspirationem ut sui causam, vel id praestare possunt etiam singuli et quovis gradu libris insint. Atqui hoc alterum est evidenter absurdum, et eoposito libri inspirati essent non solum illi comprehensi in canone, sed prorsus innumerabiles. Si autem dicitur primum, determinari deberet ante omnia eminens ille gradus et modus quo hae notae inesse debeant, quod nec *a priori* et ex ipsa rei natura, nec *a posteriori* et ex aliqua positiva ipsius Dei revelatione fieri potest, cum huiusmodi revelationis de notis internis, ex quibus cognoscenda sit librorum inspiratio, nullum exstet vestigium. Sed omnia etiam hac determinatione, characteres illi enumerati omnes simul sumpti non omnibus insunt libris, quos etiam Protestantes habent in canone; et quatenus eis insunt, non insunt iis solis. Ut enim nihil dicam de plerisque libris historicis veteris Testamenti eorumque partibus, quomodo quaeso inspiratione nondum supposita monstrabunt, illas notas in illo gradu requisito inesse epistolae e. g. 2^a. et 3^a. Ioannis, epistolae Iudae, illis Pauli ad Titum et Philemonem; contra vero mirabiles epistolas e. g. Ignatii vel Polycarpi vel

illam Clementis vel alteram ad Diognetum etc. his notis inspirationis carere? Neque dicant, has epistolas aliunde innotescere minime inspiratas, quippe quae scriptae sint post aetatem apostolicam. Nam praeter quam quod id de iis omnibus verum non est, nunc non quaeritur de harum epistolarum inspiratione; sed imo supponitur eas non esse inspiratas; cum tamen non appareat, notas quas dicunt indices inspirationis, his aliisque scriptis humanis minus inesse, imo cum longe magis inesse videantur, quam pluribus libris librorumque partibus, quos etiam Protestantes retinuerunt ut inspiratos, evidens est, per notas internas quas proferunt, hos libros canonicos a libris humanis distinguere non posse. Evidens ergo est, ex iis characteribus cognosci non posse, libros qui a Protestantibus retenti sunt in canone, omnes et solos esse inspiratos.

Ab hac de criteriis internis doctrina Protestantium longe diversum est, quod apologetae catholici adversus incredulos appellare solent ad sanctitatem, sublimitatem et puritatem doctrinae in Scripturis comparando eam cum indole, tempore et adiunctis sacrorum scriptorum, et ad alia criteria interna. Apologetae enim in primis de revelatione agunt non de inspiratione librorum; tum quatenus forte de inspiratione agunt, nemo eorum umquam huiusmodi internis criteriis probandum suscepit, *omnes et solos* libros quos habemus inter Scripturas, esse divinitus inspiratos; sed adhibent loca quaedam singularia Scripturarum ad persuadendam existentiam alicuius inspirationis; in hac vero ipsa probatione, et generatim in demonstratione veritatis christianae criteria interna habent nec ut unica nec ut praecipua motiva credibilitatis; imo iis utuntur magis sensu *negativo*, ut ostendant nihil esse in doctrina repugnans facto revelationis, quod verum demonstrant aliis criteriis positivis.

Hoc sensu adhiberi possunt et aliquando a Patribus et theologis catholicis adhibentur etiam criteria interna ad defendendam ab oppugnationibus veritatem inspirationis librorum. *Supposita scilicet demonstratione* inspirationis quae aliunde conficitur, consideratio internorum characterum

tum hominum qui scripserunt, tum librorum sacrorum potest suppeditare motivum credibilitatis aliquatenus et in nonnullis locis sensu *positivo*, potissimum vero sensu *negativo*, quod in libris nihil est repugnans facto inspirationis; atque ita haec consideratio intestinae indolis librorum potest removeere praeiudicia et difficultates, quae impedire possent intelligentiam demonstrationis a testimoniis repetendam. Ita e. g. Augustinus, qui ubique divinitatem et inspirationem librorum ex Traditione demonstrat, nihilo minus ad doctrinae consensionem appellat in oppositione ad dissensiones et contradictiones philosophorum, ut rationabilem persuadeat fidem populorum. « Auctores nostri, in quibus non frustra sacrarum litterarum figurat et terminatur canon, absit ut inter se aliqua ratione dissentiant. Unde non immerito, cum illa scriberent, eis Deum vel per eos locutum... cum doctis atque indoctis ut tantique populi crediderunt » Civ. Dei XVIII. c. 41. n. 1.

Ita etiam Ecclesia in *examine Traditionis* de aliquo libro inspirato, utrum ea genuina sit et apostolica, potuit in *subsidiu*m vocare considerationem characterum internorum, concentum doctrinae et similitudinem libri cum aliis, de quorum inspiratione ex constanti et certa Traditione nullum erat dubium. Multo etiam directius poterat rationem habere *sensus* populi christiani de huiusmodi libro; *sensus* enim ille est unum ex criteriis ad dignoscendam *Traditionem*, ut Tract. de Trad. th. XII. demonstravimus, et longe alterius rationis quam *gustus* Lutheri, qui libros inspiratos admittebat aut repudiabat, prout in iis ex sua privata interpretatione sibi *gustare* videbatur conformitatem vel difformitatem cum suo praeconceptione systemate doctrinae repugnante universali consensioni. Hoc igitur modo intelligi debet doctrina Bellarmini, quando ait (de Verbo Dei l. I. c. 10. ad 2.): « Ecclesia potest declarare, quis sit liber habendus canonicus, et hoc non temere nec pro arbitratu, sed *ex veterum testimoniis, et similitudine librorum* de quibus ambigitur, cum illis de quibus non ambigitur, ac demum *ex communi sensu et quasi gustu populi christiani*. »

2°. Si quatuor commemorata criteria *singillatim* spectentur, quoad primum, quod dicunt *historicum*, absurde confunditur narratio miraculorum et prophetiarum quae in libro descripta sit, cum patratione miraculorum et editione verarum prophetiarum ad comprobendam veritatem alicuius doctrinae. Miracula et prophetiae non ideo, quia referuntur in Scripturis, iam patrata sunt vel patrata intelliguntur ad comprobendam doctrinam de inspiratione; et si ad hunc finem patrata essent, praerqueretur ipsum divinum testimonium de inspiratione, quod deinde confirmaretur supernaturalibus illis signis. Tum vero tota maneret quaestio, quomodo illud testimonium conservatum sit et ad nos usque pervenerit. Ceterum argumentum ut a Protestantibus adhibetur (apud Em. Wiseman l. c.), dum ex narratione et relatione miraculorum et prophetiarum inferunt librum in quo scripta sunt, esse inspiratum, evidenter est absurdum. Argumentum secundum (*dogmaticum*) et tertium (*empiricum*), si omnia concedantur, quae argumenti auctores postulant, ad summum probare posset, hos libros in aliquibus partibus continere doctrinam revelatam. At ne id quidem probant illa duo argumenta per se sumpta, nisi alia coniungantur, quibus librorum scriptores veraces et infallibiles fuisse demonstratur. Certe nullo modo demonstrant inspirationem ipsius scriptionis, imo neque veritatem narrationum et doctrinae in omnibus partibus librorum, qui in canone comprehenduntur. Ex argumento denique ultimo (quod dici potest *aestheticum*) nihil unquam aliud efficit, nisi quod res et doctrinae seu revelatae seu aliunde cognitae verbis et locutionibus aptis expressae sunt; hoc autem non nisi per inspirationem fieri potuisse, neque evidens est nec demonstrari potest, quin illud ipsum praesupponas, quod est in quaestione.

THESIS VI.

De necessitate testimonii, quo innotescat inspiratio.

« Ex ipsa rei natura de facto inspirationis aliis praeter hominem inspiratum constare nequit nisi testimonio; hoc autem testimonium quoad Scripturas, quae in Ecclesia ut verbum Dei inspiratum suscipiuntur et creduntur, non potest esse nisi testimonium divinum. »

I. Inspiratio est factum supernaturale psychologium in mente hominis, quod sicut alia facta interna immediate Deo notum est, et ipsi tantummodo homini inspirato; quamvis ne huic quidem sub formali ratione inspirationis et quatenus est supernaturale, necessario innotescat (vid. th. III. Coroll. 3.). « Quis enim hominem scit quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? » 1. Cor. II. 11. Non potest itaque inspiratio aliis hominibus innotescere, nisi vel ex suis effectibus externis vel ex testimonio fide digno. Effectus externus inspirationis de qua loquimur, non est alius quam ipsa scriptio et liber scriptus. Atqui in his nulla est nota insita, quae ex sese manifestet inspirationem tamquam causam necessariam, ut paulo ante demonstratum est. Ergo non nisi testimonio fide digno factum inspirationis aliis hominibus innotescere potest.

Hoc testimonium vel est mere humanum vel est divinum. Si est testimonium humanum dumtaxat, necessario in serie testantium, quaecumque illa supponatur, primus testis a quo ceterorum auctoritas pendet, est ipsemet homo inspiratus, quia illi soli immediate, ceteris vero, praescindendo a testimonio divino, non nisi ex ipsius testimonio innotescere potest.

Quamvis testimonium humanum de facto interno supernaturali, cuiusmodi est inspiratio, longe difficilius fidem mereatur quam testificatio de factis externis sensibus obnoxii, et quamvis tale factum internum eodem fere modo sicut veritas speculativa, non sit *proprium obiectum* humani testimonii propter facilitatem illusionis in testante et difficultatem in aliis certo cognoscendi illusionis exclu-

sionem; nolim tamen affirmare, absolute loquendo non posse esse talem auctoritatem testantis, ut humanam fidem mereretur.

II. Quidquid vero de hac re sit, factum inspirationis ex hypothesi non a Deo sive immediate per se ipsum sive mediate per legatum divinum proponitur, sed proponitur testimonio mere humano (1); unde non propter auctoritatem Dei revelantis (qui supponitur minime revelasse hoc factum) sed unice propter auctoritatem hominis attestantis, atque adeo *non divina sed humana et fallibili fide* creditur, ea quae sunt scripta in libro, esse verbum Dei. Quare si liber ita suscipiendus est, ut haec una ratio, quod aliqua sententia scripta sit in eo libro, satis esse debeat et obligationem inducat *fide divina* credendi illam sententiam esse verbum Dei, multoque magis si hoc modo et ut talis auctoritatis liber propositus sit universae Ecclesiae; tum sane humanum testimonium de facto inspirationis non sufficit (2), sed prorsus requiritur testimonium divinum.

Iam vero a) Scripturae sacrae ab universali Ecclesia, imo ab omnibus qui Christiani aliquo iure appellantur, suscipiuntur et suscipiendae sunt tamquam inspiratae ita, ut ex hac sola ratione, quod sententia aliqua in his libris continetur, *fide divina* credatur et credi debeat verbum Dei per ipsam scriptionem revelatum. Ergo etiam factum inspirationis continens rationem, cur comprehensa in libro verbum Dei esse, sit *fide divina* credendum, credatur oportet *fide divina*; ac proinde de eo constare debet non hu-

(1) In hac thesi praescindimus ab infallibilitate Ecclesiae, ex cuius definitione infallibilitatem constare posset de facto etiam in se non revelato sed cum revelatione connexo. Huiusmodi definitio Ecclesiae non est testimonium *mere humanum*; si autem factum inspirationis s. Scripturae spectatur, quatenus illud ab Ecclesia proponitur ac praedicatur, iam etiam constat de testimonio divino, quia Ecclesia illud non solum ut verum sed ut a Deo revelatum proponit credendum fide divina h. e. propter auctoritatem Dei testantis inspirationem.

(2) Loquimur de testimonio *mere humano*: si vero testificatio hominis confirmaretur miraculis vel aliis signis divinis tamquam motivis credibilitatis a Deo ipso positis, illud iam non humanum sed divinum esset testimonium.

mana dumtaxat sed divina testificatione. Si enim auctoritate tantum humana constaret librum esse a Deo inspiratum, non solum existentia verbi Dei in eo libro constaret fide mere humana propter auctoritatem hominis dumtaxat; sed etiam fides in veritatem eorum quae scripta sunt in libro, resolveretur, ultimatum in assensum propter auctoritatem hominis. Etiam si namque quis diceret se credere illa vera esse, quia credit esse in libro verbum a Deo inspiratum, atque adeo se credere propter auctoritatem Dei per librum loquentis; cum tamen hoc ipsum, Deum in eo libro loqui, non aliunde sive cognoscat sive credat nisi unice ex auctoritate et testimonio hominis, evidens est ultimum fundamentum talis fidei in veritatem eorum quae scripta sunt in libro, fore auctoritatem mere humanam (1). b) Si quaestio spectetur polemica in controversia cum iis Protestantibus, qui adhuc revelationem admittunt, ratio non est minus evidens. Illi enim postulant propositionem per librum inspiratum tamquam conditionem necessariam ad praestandam fidem divinam veritati propositae, quia per librum inspiratum Spiritus Sanctus nobis loquitur. Si ergo humano solum testimonio crederetur librum esse inspiratum, eo ipso etiam veritates contentae in libro tamquam inspirata verba Spiritus Sancti credi non possent nisi testimonio humano; inniteretur ergo tota fides auctoritati hominis testantis de libri inspiratione, non autem auctoritati divinae. Hoc ipsimet fatentur, atque ideo quae-

(1) Aliud omnino est, quod revelatio divina seu existens divinum testimonium potest nobis *applicari*, ut dici solet, per testimonium humanum. Hoc enim nihil est aliud, quam quod per hominem possumus venire in notitiam testimonii divini seu divinae locutionis insignitae et velut obsignatae divinis factis ac motivis credibilitatis a Deo ipso positus, ut suam locutionem redderet cognoscibilem tamquam vere divinam. Tum supernaturali firmitate primam assentimur ac inhaeremus ipsi existentiae locutionis divinae, atque inde propter auctoritatem Dei loquentis, nullo autem modo propter auctoritatem hominis cuius ope pervenimus in notitiam existentis locutionis Dei, credimus eadem firmitate supernaturali veritates illa divina locutione revelatas ac propositas. Sed de hac re alibi dicemus, ubi instituemus analysin actus fidei. Cf. Tract. de Deo uno th. IX. n. III.

runt alias rationes praeter testimonium humanum, ex quibus suscipiant libros tamquam inspiratos. At illae rationes nullae sunt; sed sunt vel gratuita assumptiones vel ad summum coniecturae, ut demonstratum est in thesi praecedenti. Cum ergo ex dictis in hac thesi de inspiratione librorum constare nequeat nisi per testimonium, hoc autem relate ad Scripturas ut fundamentum fidei divinae non possit esse mere humanum; restat, ut omnes fateantur, de facto inspirationis Scripturarum, sicut oportet, constare non posse nisi testimonio divino.

Per se patet, non esse sermonem de necessitate testimonii divini immediati sed sufficere testimonium Dei mediatum per legatum divinum a Deo motivis credibilitatis insignitum, sive primus divinae attestationis promulgator sit ipsemet homo inspiratus, sive alius cui Deus libri inspirationem immediate revelaverit.

Pariter constat, ubi agitur de criterio ad cognoscendam non iam essentiam sed existentiam inspirationis, sermonem non esse de inspiratione abstracte spectata *quid ea sit*, de quo superius dictum est, sed in concreto de ipsis libris inspiratis, *quinam illi sint*. De singulis ergo libris inspiratis valent omnia, quae diximus de modo, quo inspiratio innotescit; neque aliter quam ex testimonio divino librorum numerus et libri singuli Scripturae inspiratae, sicut oportet, cognosci possunt.

THESIS VII.

De duplici modo, quo testimonium divinum de libris inspiratis nobis conservatum est.

« Testimonium divinum de inspiratione quam plurimum ex iis libris qui inter *Scripturas* a Christianis communi consensione suscipiuntur, scriptis etiam apostolicis conservatum nobis est; non tamen de *intero canone* librorum quos etiam Protestantes retinuerunt, constare potest nisi testimonio *sola Traditione* conservato. »

Eo ipso quod agitur de ss. Scripturis ab universa Ecclesia suscipiendis et credendis, *testimonium divinum* de his Scripturis certe pertinet ad depositum revelationis catholicae. Revelatio autem catholica completa est per Chri-

stum et per Spiritum Sanctum in Apostolis (de Tradit. th. XXII.). Hoc ergo testimonium, haec revelatio de Scripturis inspiratis et Scripturarum libris non subsequenti deum aetate Ecclesiae tradi potuit, sed ab ipsis Apostolis ad Ecclesiam pervenisse necesse est. Nulli ergo possunt esse libri pro ipsa Ecclesia inspirati, de quorum inspiratione nunc in novo Testamento revelatione iam completa testimonium divinum aut nondum existat in deposito revelationis, aut non iam aetate apostolica exstiterit; poterant tamen per se loquendo in veteri Testamento, cum depositum fidei adhuc complendum et explicandum erat per novas succedentes revelationes (de Tradit. th. XXV.), exstare libri inspirati, quorum inspirationis revelatio a Christo deum vel a Spiritu Sancto per Apostolos facta sit et Ecclesiae christianae tradita (supra th. III. Coroll. 3.).

Hae suppositis testimonium illud divinum nobis conservari non potuit nisi vel in sola Traditione vel praeter Traditionem (stricto sensu dictam cf. de Trad. th. II.) etiam in scriptis apostolicis.

I. Iam dicimus, testimonium divinum de inspiratione plurimum librorum quos habemus in canone, conservatum esse etiam in scriptis apostolicis. Id evidenter constat ex dictis in superioribus thesibus I. et II. Ex iis enim conficitur, universam saltem Scripturam tempore Christi et Apostolorum a Synagoga admissam confirmari et proponi ut inspiratam testimonio Christi ipsius et Apostolorum in scriptis etiam evangelicis et apostolicis conservato, seu canonem Iudaeorum eo tempore existentem, quatenus *affirmans* est, divino testimonio scripto confirmari.

Licet vero in controversiam vocatum sit, qui fuerint libri omnes et soli in canone Iudaeorum comprehensi; de multis tamen ex his libris quos habemus in canone christiano, nullum est aut esse potest dubium, quin iidem tempore Christi et Apostolorum fuerint in canone Iudaeorum, ad quos proinde certo pertinet divinum testimonium in scriptis apostolicis conservatum, proponens et confirmans Scripturas sacras Iudaeorum tamquam inspiratas. Est hoc ita evidens, ut nulla indigeat probatione; quid enim nisi mul-

tos certe ex libris qui in nostro canone sunt, indicat divisio in tres classes, et appellatio diserta ad libros singulos, ac citatio textuum ex eisdem (1), quae facta a Christo et ab Apostolis in scriptis apostolicis prostat?

Imo cum in scriptis apostolicis disertum exstet testimonium (2. Tim. III. 15. 16.) pro inspiratione totius collectionis librorum, qui tum temporis a Iudaeis agnoscebantur pertinentes ad Scripturam, definiri potest nominatim, ad quos libros *omnes* licet non propterea iam etiam *ad solos* scriptum illud testimonium certo referatur, si constet, quinam fuerint libri tum temporis comprehensi in *Scriptura* a Iudaeis agnita tamquam divina. Atqui constat historicis argumentis, quantum satis est, in collectione Iudaeorum tum temporis exstitisse saltem eos omnes libros, quos adhuc nunc habent in suo canone, et qui protocanonici vocari solent.

1°. Ex Patribus a II. ad V. saeculum, qui describunt singillatim libros canonis Iudaici, ut Melito (apud Euseb. IV. 26.), Origenes (Euseb. IV. 25.), Epiphanius (de mensur. et pond. n. 4. 22. 23; Haeres. VIII. n. 6.), Hilarius (Prolog. in Pss. n. 15.), Hieronymus (Prolog. galeat. et alibi); pariter ex scriptis Iudaicis illius temporis (vide Buxtorf. in l. Tiberias c. 11.) certissimum est, saltem a christiano saeculo II. hos omnes libros fuisse in canone Iudaeorum. Est autem incredibile, Iudaeos intra tempus quod effluxit a Christo et ab Apostolis usque ad illam aetatem, suscepisse aliquos libros in canonem, quos tempore Christi et Apostolorum in eo nondum habuissent, quin tamen huius rei ullum in historia exstet vestigium. Incredibile id est, si spectes extensionem huius mutationis, quae nullo reclamante fieri debuisset per universum orbem, ubi Iudaei

(1) Patet facile, hoc totum argumentum esse dumtaxat *affirmans*, libros scilicet ita citatos esse certe propositos ut Sacram Scripturam; non esse argumentum *excludens*, ac si aliunde constare non posset, etiam alios praeter sic citatos fuisse a Christo et ab Apostolis agnitos et traditos Ecclesiae; de qua re postea dicemus. Ceterum in N. T. disertae citationes neque omnium librorum protocanonicorum V. T. occurrunt; numquam citantur libri Iudic. Eccles. Cantic. Esth. 1. et 2. Esdr.

erant dispersi; idque multo etiam fit minus credibile, si simul computetur maxima eorum veneratio erga sacros libros, in quibus aliquid addere vel demere vel mutare summum nefas censebant (1).

2°. Accedit, quod canon iste prout illum primorum saeculorum christiani Patres diligenter a Iudaeis exquisitum, ipsique magistri Iudaici recensent, facile ostenditur convenire cum eo ipso, quem Iosephus ex persuasione ac fide suae gentis refert paulo post Hierosolymorum eversionem, et quem ex longo iam tempore eundem sine mutatione permansisse testatur (cf. supra th. I.). Numerantur a Iosepho viginti duo libri, videlicet quinque Moysis, tredecim prophetarum, quatuor qui hymnos continent et praecepta morum. Iam si inspicatur appellatio et divisio librorum penes Iudaeos, ut exhibentur a Melitone, Origene, Hilario, Hieronymo, Epiphanio, Talmudistis, ubique secundum numerum litterarum hebraicarum numerantur viginti duo libri ita, ut praeter quinque Moysis et quatuor morales (Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiastis, Cantici Cantico-rum) remaneant tredecim prophetarum hac censione: 1. Iosue, 2. Iudicum cum Ruth, 3. Samuel (1. et 2. Reg.), 4. Regum (3. et 4. Reg.), 5. Chronicon (1. et 2. Paralip.), 6. Esdras (1. et 2. Esd.), 7. Esther (2), 8. Isaias, 9. Ieremias cum Threnis, 10. Ezechiel, 11. Daniel, 12. Prophetiae duodecim minorum (3), 13. Iob. Qui existimant, libros duos Paralipome-

(1) Quanta fuerit circa illud ipsum tempus sollicitudo Iudaeorum in servandis suis libris vel ex eo uno apparet, quod singulorum librorum non modo versus et vocabula sed ipsas litteras numerant, diligenter adnotantes, quot sint vocabula, quot litterarum formae diversae, quae sit littera media in toto libro etc. quam *אֲרֵיזָא* Iudaei ad suos antiquos scribas referunt (vide Buxtorf. l. Tiberias c. 8.).

(2) In catalogo Melitonis liber Esther omissus est. Huius rei ratio optima redditur ex eo, quod initium libri secundum editionem graecam (cap. XI. et XII. nostrae Vulgatae) in hebraico et penes Iudaeos non habetur. Inde etiam liber idem desideratur in catalogis Athanasii, Synopsi Athanasianae, Nazianzeni, Amphiloehii, Leontii, Nicephori, ut alibi explicabimus.

(3) Apud Origenem hic liber XII. Prophetarum excludit, ut evidens est ex eo, quod promittit numerationem 22 librorum, tum vero hoc eraso

non, duos Esdrae, et Esther non posse comprehendere apud Iosephum inter tredecim libros prophetarum, sed hos quinque libros serius fuisse susceptos, assertionisque rationem adferunt, quod hi libri prophetici non sunt (Haneberg Hist. revel. bibl. p. 696. cf. supra p. 366.), omnino videntur negligere testimonia veterum Patrum ac Iudaeorum, nec attendere ad alias rationes contrarias, quod nimirum Iosephus hisce libris non secus utitur quam ceteris, et quod nomen *prophetarum* sumit sensu biblico ac theologico pro hominibus inspiratis, quod postremo huiusmodi tarda insertio in canonem ineluctabilibus argumentis falsa ostenditur. Vide th. IV. n. II.

Quae cum ita sint, satis constat libros saltem eos, qui adhuc pertinent ad Hebraeorum canonem, in collectione Scripturarum comprehensos iam fuisse tempore Christi et Apostolorum. Atqui Christus et Apostoli eam collectionem tamquam librorum inspiratorum approbarunt testimonio consignato in scriptis etiam apostolicis, ut patet ex testimoniis allatis th. I. et II. et nominatim ex 2. Tim. III. 15. 16. (de quo loco vide th. II. n. II. 3°). Ergo testimonium divinum de inspiratione quam plurium librorum quos in canone habemus, etiam scriptis apostolicis ad nos usque conservatum est. Cf. cl. Welte in Periodic. trimest. Tubing. 1855. p. 68. sqq.

II. Scripto illo divino testimonio constare quidem potest, eos libros V. T. pertinere ad Scripturas, et esse proinde inspiratos (cf. th. II.); at idem testimonium minime certiores nos facit, eos *solos* esse Scripturam inspiratam, nec quidquam docet de libris inspiratis novi Testamenti.

1°. Ex illo testimonio non constat, utrum Christus et Apostoli in completionem ac consummationem revelationis praeter eas non adhuc alias quasdam Scripturas tradiderint; testimonium enim *affirmans* est, hos libros esse inspiratos, non autem *excludens*, nullos alios esse libros V. T. inspiratos. Unde ex illa scripta attestatione non potest de-

non reperiuntur nominati nisi 21; praeterea in versione Rufini et apud Hilariam, qui suam numerationem desumpsit ex Origene, liber idem est expressus.

finiri, utrum canon Iudaeorum fuerit completus et conclusus, an vero incompletus et nova revelatione a Christo et Apostolis supplendus. Quae res eo minus definita censeri potest ex testimonio *affirmante*, quamdiu illud solum spectatur, quod a) omnes Christiani, etiam Protestantes ipsi, fatentur Apostolos libros alios, videlicet Scripturas novi Testamenti licet harum in illo testimonio nulla sit mentio, tradidisse Ecclesiis tamquam inspiratos; quod b) certo constat, apud Iudaeos praeter commemoratos fuisse libros alios in magna veneratione, de quibus utrum eiusdem rationis et auctoritatis essent cum illis prioribus, dubii manebant propterea, quod « successio prophetarum non satis erat perspecta et continua » (p. 319.); imo c) saltem probabile censeri debet, Iudaeos Hellenistas, quorum Bibliis graecis Apostolos usos fuisse constat, habuisse inter Scripturas libros alios praeter numeratos. Ergo in primis Protestantes testimonio in scriptis apostolicis consignato certi esse nequeunt, utrum ipsorum canon in quo solos libros protocanonicos V. T. retinuerunt, non sit mancus, et ita pars aliqua verbi revelati, quod in solis Scripturis haberi putant, sibi desit. At de hoc canone inferius dicetur.

2°. Protestantes et Christiani omnes, qui hoc nomen aliqua ratione verosimili sibi vindicant, habent in canone libros novi Testamenti saltem protocanonicos (1). De horum igitur inspiratione testimonio divino ad nos usque conservato et nobis proposito constare debet (th. VI.), quod, ut iam diximus, non potest conservatum esse nisi vel *sola Traditione* vel simul etiam scriptis apostolicis. Atqui de inspiratione horum librorum, si non solum in confuso quaeritur de existentia aliquot Scripturarum novi Testamenti, sed si tota collectio et libri omnes ac singuli determinate spectentur, nullum exstat testimonium in scriptis aposto-

(1) Protestantes plerique secum asportant velut viaticum in suo a paterna domo Ecclesiae discessu libros N. T. omnes, quos habuit et habet Ecclesia catholica; alii facta etiam in hac re haeresi ac selectione retinuerunt solos protocanonicos, si ita appellari possunt; multi inconstantes ac dubii fluctuabant inter libros deutero-canonicos N. T. retinendos vel reiiciendos.

licis. Ergo de inspiratione Scripturarum omnium, quas etiam Protestantes retinuerunt, constare nequit nisi testimonio divino *sola Traditione* conservato.

Libri aliqui novi Testamenti in scriptis apostolicis tamquam ad *Scripturas* pertinentes adeoque (ex demonstratione th. I. et II.) inspirati memorantur semel tantum vel summum bis. Locus certior est 2. Petr. III. 16, ubi epistolae Pauli a Petro adnumerantur Scripturis. « Charissimus frater noster Petrus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis (Ecclesiis Asiae), sicut et in *omnibus epistolis* loquens in eis de his (ut expectantes adventum Domini satagant immaculati inveniri, et Domini longanimitatem salutem arbitrentur), in quibus (I) sunt quaedam difficilia intellectu, quae inducti et instabiles depravant sicut et ceteras *Scripturas* (ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς) ad suam ipsorum perditionem. » Dum ait Petrus, inductos homines depravare ea quae sunt in *epistolis Pauli*, sicut *ceteras Scripturas*, sane epistolas easdem connumerat *Scripturis*; hanc enim vim connumerationis habet partitivum *ceterae*. Concedam igitur, epistolas Pauli tum temporis iam scriptas (quae erant vel plane omnes vel omnes una 2. Tim. excepta) testimonio divino in epistola apostolica conservato adnumerari Scripturis. Hanc vero *Scripturae* appellationem sufficere ad testandum inspirationem, ex aliis scriptis testimoniis confici potest et in superioribus demonstratum est.

Verum a) qui quæso suadebis, alios omnes libros novi Testamenti hoc testimonio Petri adnumerari Scripturis? Imo non omnes libros iis verbis comprehendi posse, plane evidens est, cum omnes ne scripti quidem adhuc fuerint. Petrus enim hanc 2^m epistolam paulo ante martyrium scripsit anno 66 vel 67 aerae vulgaris, cum Ioannis scri-

(1) In textu graeco recepto relativum refertur ad immediate antecedens pronomen neutrum de his, non ad epistolas; legitur enim *ταυτων, iv hic, in quibus rebus* sunt quaedam difficilia. Sed ad sensum parvi interest; sermo enim semper est de rebus et sentiis, quatenus sunt in epistolis Pauli. Praeterea haec lectio graeca minime certa est; habent quippe *iv hic* cod. non pauci, inter quos vetustissimi A. B. et Sinaiticus.

pta tam Evangelium scilicet quam epistolae et Apocalypsis non nisi viginti fere annis post prodierint. Insuper *b*) epistola ipsa haec Petri est ex illis libris, quorum genuinitas et origo apostolica certo probari et extra controversiam poni solum potest ex Traditione sensu catholico intellecta; unde divinitas ipsa et valor testimonij scripti, quod ad aliorum librorum inspirationem probandam assumitur, et consequenter etiam haec aliorum librorum inspiratio ultimo ad probationem ex Traditione revocari debet. Hinc denique *c*) illi Protestantes, qui hanc epistolam 2^{am} Petri repudiarent, etiam testimonio hoc scripto ad probandam Scripturarum novi Testamenti inspirationem destituti sunt.

Alterum testimonium scriptum posset esse 1. Tim. V. 18, ubi ita legitur. « Dicit enim *Scriptura*: non alligabis os bovi trituranti; et: *dignus est operarius mercede sua.* » Prior sententia est desumpta ex Deut. XXV. 4; altera autem, quae iuxta interpretationem Vulgatae est citatio alicuius loci Scripturae, his verbis concepta nullibi occurrit nisi Luc. X. 7. Quod si ita est, et nisi forte Apostolus solum applicet quoad sensum, quae de mercede operariis reddenda Deut. XXIV. 14. praescribuntur, s. Paulus hic adnumerat Evangelium Lucae *Scripturis*. At res haec non est satis certa, et si admittitur, nihil inde convinces pro inspiratione omnium librorum canonis novi Testamenti. Ad haec igitur probandum testimonium in scriptis apostolicis nunculum reperire est; sed illud non aliter quam sola Traditione ad nos usque pervenit.

Scholion. Nisi dicta rite intelligantur, videbuntur quae asserimus de libris novi Testamenti, non satis cohaerere cum iis, quae concedimus de libris veteris Testamenti. Non nemini vero minus attendenti ad sensum, quo Traditionem hic intelligimus, videbimur praeterea nimis multa concedentes etiam contradictoria scripsisse.

1°. Quoad libros veteris Testamenti, solum historice probato numero et canone librorum, qui penes Iudaeos tempore Christi et Apostolorum in auctoritate erant, concedimus, scriptis apostolicis consignatum testimonium Christi et Apostolorum de tota collectione in communi sufficere

ut ex ipso testimonio scripto revelata censeri debeat inspiratio horum omnium librorum. Quare ergo historice probata collectione librorum novi Testamenti, non eodem modo satis est testimonium Petri ad inspirationem omnium librorum huius collectionis demonstrandum?

Responsio non est difficilis. Nam tum scripta divina testimonia tum historica probatio quoad libros V. T. valde diversa sunt ab historia et divino testimonio scripto quoad libros N. T. Quoad illos priores diserta prostant testimonia in scriptis apostolicis, quibus omnes libri tum temporis in canone Synagoga exstantes a Christo et ab Apostolis confirmantur ut inspirati, et ad Scripturam inspiratam computantur. Expendantur testimonia allata th. I. et II. maxime 2. Tim. III. 15. 16. Tum vero historica evidentiâ demonstratur, saltem hos libros omnes quos Iudaei adhuc habent in canone, iam eo tempore in eodem fuisse. Unde divinum testimonium scriptum evidenter ad hos omnes libros pertinet. Qua in argumentatione demonstratio historica est tantum applicatio propositionis revelatae universalis ad singularia obiecta, quae sub universali propositione comprehendi demonstrantur. Si huiusmodi applicatio impediret, quominus obiectum singulare esset revelatum et tamquam revelatum satis propositum, revelatio mediata et fides universim subverteretur: « nisi rationales animas haberemus, credere non possemus. » Ita in universali propositione, qua revelatum est omnes posteros Adae contrahere peccatum originale (excepto utique Christo et excepta sanctissima Dei matre), iam etiam revelatum est, singulos determinatos homines contraxisse peccatum. Cognitio enim naturalis, quod et ipsi homines sunt ab Adam originem trahentes, est tantum (ut dixi) propositionis universalis ac revelatae applicatio ad singularia obiecta. Testimonio divino scripto revelatum est, libros omnes tempore Christi et Apostolorum comprehensos in collectione Scripturarum Synagoga esse libros Scripturae inspiratae; atqui in ea collectione evidenter comprehendebantur saltem hi libri omnes, quos Iudaei adhuc habent in canone; ergo scripto testimonio divino revelatum est, hos libros omnes esse li-

broso Scripturae inspiratae. Huius syllogismi conclusio continetur tota in maiori; minor tantum evidenter ostendit consequentis comprehensionem in maiori. Imo si propositio minor ita enuntiatur: atqui in ea collectione comprehendebantur saltem multi ex libris, qui adhuc sunt in canone; haec ipsa minor habet pro se divinum testimonium scriptum, ut constat ex citationibus a Christo et ab Apostolis frequentissime factis.

At vero quoad libros novi Testamenti testimonium scriptum 2. Pet. III. 16. non potest referri nisi ad libros tum iam existentes in collectione Scripturarum. Atqui a) aliqui ex libris N. T. quos habemus in canone, tum neque adhuc erant scripti; b) de aliis pluribus non potest evidenter probari solis argumentis historicis et seposita Traditione sensu catholico intellecta, eos iam tum fuisse habitos in censu *Scripturarum*. Ergo ex illo testimonio scripto non potest probari inspiratio totius collectionis librorum N. T. quam nunc habemus, et quam etiam Protestantes retinuerunt.

2^a. Altera difficultas quae sese offerre potest, est sequens. Videmur concedere, ex Scripturis ipsis probari posse quam plurimum librorum inspirationem praecisione facta a Traditione; id autem qui fieri potest, cum et libri probandi et libri probantes nonnisi Traditione nobis sint conservati, et tantummodo Traditione de eorum genuinitate et integritate constare queat? Insuper videri posset hic concedi maior vis probationum ex Scripturis independentem a Traditione, quam concessa sit in Tractatu de Traditione. Responsio ad haec desumi potest ex iis, quae diximus de Tradit. th. XXI. n. II.

a) Conservatio ac probatio genuinitatis et integritatis librorum intelligi certe nequit, nisi ex Traditione saltem *historica*; potest tamen institui haec probatio, et quoad plures libros inter quos certe sunt Evangelia et Pauli epistolae, evidens reddi praescindendo a *Traditione authentica sensu catholico* intellecta. Probata autem horum librorum genuinitate consequitur veritas et divinitas doctrinae in illis consignatae. Unde ex testimoniis Christi et Apostolorum, quae ex probata genuinitate librorum pro-

bantur esse testimonia vera et divina, potest aliorum librorum inspiratio probari praescindendo a Traditione sensu catholico intellecta.

b) Non autem supponuntur libri ex quibus testimonia desumuntur, necessario ut inspirati; sed sufficit, ut probentur esse genuini h. e. scripti ab Evangelistis et Apostolis, quibus adtribuuntur; ex hoc enim ipso veracitas et divinitas doctrinae satis constat.

c) Non dicimus, hanc demonstrationem inspirationis librorum ex testimoniis scriptis esse *accommodatam omnibus, pro omnibus adiunctis* ad finiendas controversias, *pro omnibus libris*. Hic tantum quaerimus, utrum adsint apostolica testimonia scripta, in quibus *aliquorum librorum* inspirationem enuntiari demonstraret pro iis, qui *demonstrationi capiendae sint idonei*, et qui *doctrinam apostolicam ut revelationem divinam sine controversia se admittere profitentur*. Hoc utique concedimus; simul tamen firma manent, quae dicta sunt in Tractatu de Traditione. Videlicet sicut generatim quoad alia dogmata, ita et quoad hoc dogma de inspiratione et inspiratorum librorum numero propositio necessaria ad unitatem fidei in catholicitate servandam est per authenticam Traditionem sensu catholico intellectam, haecque est oeconomia ordinaria a Christo instituta ad fidei conservationem et propagationem. Imo vero, ut ex dictis in hac thesi constat, inspiratio *omnium* librorum, qui sive in canone catholico continentur sive etiam a Protestantibus retenti sunt, est unum ex illis doctrinae capitibus, quae scripta non sunt, sed per *solam Traditionem* sub assistentia Spiritus Sancti ad nos usque conservata.

THESIS VIII.

Principia Protestantismi repugnant probationi canonis Scripturarum, quem Reformatores retinuerunt.

« Protestantibus de hoc divino testimonio ac proinde de suo integro Scripturarum canone, sicut ad doctrinae fidei fundamentum oportet, neque ex ipsa Traditione constare potest, quamdiu hanc eo solum sensu admittunt, quam ipsi dicunt *traditionem historicam*, et quae tota iudicanda et exigenda sit ad Scripturam ceu unicam fidei regulam. »

In suis libris symbolicis haec tria principia profitentur sic dicti Protestantes orthodoxi: 1° libros quos habent in canone, omnes et solos credendos esse verbum Dei scriptum et divinitus inspiratos; 2° testificationem divinam nullam fuisse conservatam aut conservari potuisse sola Traditione ita, ut ex ea de aliquo dogmate certo constare possit, et ut obiectum fidei constituat; 3° Traditionem circa dogmata et circa intelligentiam verbi Dei admitti dumtaxat posse *historicam* hoc sensu, quod ex Traditione tamquam ex testimonio historico discitur, quomodo verbum Dei diversis aetatibus a Christianis fuerit intellectum; quae quidem Traditio per se nullius sit auctoritatis, sed exigenda et iudicanda a singulis ad normam unicam, quae est Scriptura.

Nihilominus tamen iidem Protestantes plerique saltem disputando cum antichristis, quos habent in sua communione, ubi ratio exigitur, qua hos omnes libros habeant in canone tamquam inspiratos, ad Traditionem appellant, quia vident aliam viam demonstrationis nullam patere. Dicimus iam, demonstrationem hanc institui non posse, nisi reiectis principiis quae tamquam fundamentalia a Protestantibus statuta sunt, admittatur catholicum principium Traditionis, atque adeo ex principiis Protestantismi viam nullam patere ad inspirationem librorum novi Testamenti saltem plerorumque demonstrandam, quos tamen libros ut verbum Dei inspiratum habent ceu unicam fidei regulam.

Sane Traditio ex eorum principiis tantummodo refert sententiam veterum Christianorum, hocque unum docere potest, hos libros omnes habitos fuisse a veteri Ecclesia velut per-

tinentes ad Scripturam sacram atque inspiratos. Haec autem veterum sententia, utrum vera sit an falsa, a singulis iudicanda est ad unicam normam verbi Dei in Scripturis consignati. Iam hanc normam unicam iudicii si intelligerent solum negative ita, ut nihil possit admitti in Traditione, quod repugnet verbo Dei scripto; hoc esset utique verissimum, sed nihil confert ad demonstrationem, de qua agitur. Nam Traditionem veteris Ecclesiae de inspiratione librorum novi Testamenti quos habent in suo canone, non repugnare verbo scripto facile quidem convincent; at nec magis repugnat Traditio de libris aliis, quos tamen Protestantes repudiarunt; et generatim ex sola non repugnancia cum verbo scripto non possunt concludere veritatem testimonii, quod in Traditione continetur de suorum librorum inspiratione; sed haec veritas testimonii debet desumi ex auctoritate ipsius Traditionis. Tum vero Scriptura iam non est norma unica, ad quam omnia dogmata iudicanda sint; nec iam verum est, nullum posse esse aut esse dogma *sola Traditione* transmissum, sed relicto principio Protestantismi admittatur oportet *principium Traditionis catholicum*, et ex hoc adoptetur cum ceteris dogmatibus etiam integer canon Scripturarum secundum Traditionem Ecclesiae catholicae.

Si autem, quod revera habet principium Protestantismi, Scriptura unica sit regula fidei, et si Traditio ac veteris Ecclesiae sententia generatim, et consequenter etiam Traditio de inspiratione librorum N. T. iudicanda sit ad normam Scripturae ita, ut positivum postuletur testimonium Scripturae ad probandum dogma contentum in Traditione et in sententia veteris Ecclesiae, atque adeo silentium Scripturae sufficiat ad repudiandam Traditionem et ad iudicandam falsam aut saltem dubiam sententiam veteris Ecclesiae; tum profecto inspirationem horum librorum neque ex Traditione probare possunt. Scriptura enim de numero et canone librorum N. T., quos Protestantes adoptarunt, omnino silet. Ergo si silentium Scripturae est ratio iudicandi Traditionem falsam vel dubiam, iam pro eis nullus potest esse valor illius suae *Traditionis histo-*

ricae ad probandam inspirationem librorum novi Testamenti.

Porro ex hoc ipso, quod in antecedente thesi demonstravimus, testimonium de inspiratione omnium librorum canonis etiam a Protestantibus admissi sola Traditione ad nos usque servatum esse, facile videbis evidentem contradictionem in tribus principiis Deformatorum, quae initio commemoravimus. In primo enim principio continetur implicite affirmatio illius, quod in secundo principio explicite negatur, esse scilicet dogma aliquod *sola Traditione* transmissum. Pari-ter in tertio principio statuitur norma ad iudicandam Traditionem, qua eiusdem Traditionis valor explicite negatur, qui in principio primo implicite affirmatur. Vide de Tradit. th. XX. n. III.